

СИНТЕЗДІК ӨНЕР САБАҚТАСТЫҒЫНЫҢ КӘСІБИ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ КӨРІНІСІ

*Кулбаев А.Б.¹, Елубаева М.А.², Төлепберген Е.С.³, Баймуханова Ж.А.⁴

¹өнертану ғылымдарының кандидаты, профессор, Темірбек Жүргенов атындағы ҚҰӨА, Алматы, Қазақстан, e-mail: aman_1948@mail.ru

²докторант, Темірбек Жүргенов атындағы ҚҰӨА, Алматы, Қазақстан
e-mail: marzhan8888@yandex.kz

³өнертану ғылымдарының магистрі, оқытушы, Темірбек Жүргенов атындағы ҚҰӨА, Алматы, Қазақстан, e-mail: erboltolebergen@mail.ru

⁴өнертану ғылымдарының магистрі, оқытушы, Темірбек Жүргенов атындағы ҚҰӨА, Алматы, Қазақстан, e-mail: baimukhanova@gmail.com

Аңдатпа. Авторлар кәсіби қазақ сахна өнері саласындағы ғылыми теориялық еңбектерге сүйене отырып, ұлттық өнердің жаңа белеске көтерілуіне ықпал ететін бүгінгі жаһандану жағдайындағы білім, ғылым, өнер мен мәдениетті шығармашылықты-инновациялық кәсіби білім беру құзыреттілігін жетілдіру мақсатында В027 «Театр өнері – Актерлік өнер» бағдарламасында синтездік өнер саласындағы сахналық-жанрлық көркемдік сабақтастықтың негізін ұсынады.

Тарихи деректерге сүйенсек актерлік өнердің кәсіби білімінің негіздері Еуропада 18 ғасырдың аяғы мен 19 ғасырдың басында қаланғаны белгілі, ал Азия елдерінде ол одан да ертеректе дамыған, халық шығармашылығының тамырынан бастау алған, мың жылдан астам тарихы бар жапондық «НО» театры әлі күнге дейін өзіндік мәнін жоғалтқан емес.

Өнердің өзекті мәселесі әр ұлттың ерекше табиғатынан туындаған өмір заңдарынан бастау алатын ерекше құбылыс екені даусыз. Алайда, қазақтың кәсіби сахналық мектебі жоғарыда аталған мектептерден бастау алады деп айтуға болмайды. Біздің ұлттық руханиятымыздың байлығы (ауыз әдебиетінің, поэманың, қаһармандық жырлардың, эпостың інжу-маржандары және т.б.) ұлт құндылықтарына айналған ұлтымыздың сарқылмас асыл қазынасы негізінде туындаған «Дала театрынан» бастау алатыны айнымас ақиқат. Кенжелеп дамыса да қазақ сахна мектебі өзіндік көркемдік болмыс ерекшелігімен ұлттық құндылықтарымыздың әлемдік деңгейде сахналауында ерекше табыстарға жетіп өнерлі ұлттың бай руханиятының асыл қазыналарымен тамсандыруы, ерекше мәнге ие болды.

Бұл зерттеу жұмысының басты мәселесі, қазақ сахна мектебінің даму сатыларындағы өнерлі де талантты тұлғаларының қосқан үлесі мен әлемдік сахна мектебінің даму жолдарындағы сабақтастықты зерделеу. В027 «Театр өнері - актерлік өнер» оқу бағдарламасында ұсынылған кәсіби шығармашылық білімнің құзыреттілігі өнер синтезінің сахналық-жанрлық көркемдік сабақтастығының негізін құрайды.

Сахналық мектептің дамуы мен өсу жолдары әр халықтың рухани даму кезеңдеріне сай өркен жайғаны, бүгінгі жаһандану заманында көп ұлтты халықтардың игілікті істеріне айналды. Қазақ сахна өнері мектебі де аталған үдерістен шалғай қалмағаны баршамызға белгілі. Кәсіби білім алған сахна майталмандарының халықаралық фестиваль-конкурстарға қатысып жүлделі орынға ие болулары айтылған сөздің айғағы болып табылады. Осылайша, қазақ сахналық мектебі В027 «Театр өнері - актерлік өнер» білім беру бағдарламасының халықаралық шығармашылық білім беру бағдарламаларының қатарына енуінің көрсеткіші болып табылады.

Тірек сөздер: Қазақ сахна мектебі, кәсіби білім беру, оқу білім бағдарламасы, теориялық және психофизикалық іс-әрекеттегі сабақтастық, театр өнері, синтездік өнер, қазақ халқы, мәдениет

Негізгі ережелер

Бүгінгі қазақ театры өнерінің өркендеу мен даму жолдары көптеген салалы бағыттарды қамтитыны жасырын емес. Кәсіби сахна өнері кең далада киіз үй шаңырағы астында алғашқы қойылымдарымен көрерменнің көзайымына айналса, уақыт өте келе өнерді өмірім деп өмірін өнермен өрнектеген дара таланттар өнер тұлғаларына айналып, әр елді мекендерде атышулы жәрмеңке мерекелерде, бойға біткен табиғи таланттарымен халқының мерекелік қуанышты сәттеріне серпін беріп шаттыққа бөледі. Тарихи ауыз әдебиетіндегі өрелі оқиғалардан тәлім алып халқының мұң-мұқтажын өткен шақ оқиғаларымен қайта жүздесті. Әншімен күйшілер жыры мен сықақшылар той-думанның көрігін қыздырды. Әрине, мұндай айтулы мерекелер ұлттық ойындарынсыз өтуі кемде-кем.

Кіріспе

Өнерлінің өрісі кең-демекші, Қазақ халқы өнерлі халық екенін әлем мойындағаны тарихтан белгілі. Сол өнердің табиғи қасиеті дара тұлғаға айналған Париж сахнасында ән салған Әміре Қашаубаев, әлемдік күрес жекпе-жегінде жауырыны жерге тимеген Қажымұқан Мұнайтпасов, Кеңестік Одақтың алғашқы халық әртісі атағын К.С.Станиславскиймен бірге иеленген Күләш Бәйсейітова болды. Бүгінгі күнгі әлемдік әндік құбылыстың кәсіби шеберлігін барша халыққа мойындатып қазақ ән өнерімен, тілін жаһандық шеңберге шығарушы Димаш Құдайбергенов ұлт мақтанышы, біртуар, дара тұлға екені дау туғызбас. Осындай өнерлі елдің сахна мектебі де жоғары деңгейде жан-жақты жанрда дамуы уақыт талабы. Ия, бір ғасырға жуық сахна мектебінің әліппесі оның кәсіби шығармашылық ілімі К.С.Станиславский жүйесінің негізінде өрістеп өрбіді. Қоғамға, рухани құндылықтарды көркемдік шеберлікте жеткізуде орасан зор еңбек майданында өз үлестерін қосты. Рухани байлықты әдебиет, мәдениетте өнердің алар орны ерекше дәрежеде екені баршаға баянды болып өрісі кеңейіп өркен жайды [1].

Өнер туындылары зәулім сарайлармен салтанатты ғимараттарға ауысып әлемдік өнердің өрісі кеңейді. Актер өнерінің шындалуымен көркемдік жетістіктерінде киім үлгілерінің этно дизайндық үлгілерімен қоса жарық, сазды әуен әездері мен оқиғаға қатысты үй, табиғат, аула, орындарын үй жихаздарын қолданылуы заманмен қоғамның мәнімен мағыналық ұғымын ашуда психологиялық сабақтастық тауып орындаушымен бірге үндестікке ие болды. Әрбір кейіпкер сомдаушы актер сахнадағы ойын өрнегінде, психофизикалық әрекетінде айтылған бутофория, реквезит, костюм, музыка, жарық атты техникалық жабдықтарсыз қойлымның көркемдік шешімін көркейту мүмкінестігі оксемаға айланды. Сахна өнеріндегі актер шеберлігінің жан жақты даму үрдістері жанырлық ерекшеліктерімен құнды. Олар драма,

муздрама, комедия, трагедия, оперетта, опера, мюзикл, балет, пластикалық, физикалық болып бірнеше түрге бөлінеді. Осы жанр ерекшеліктері сай көрермен алдында орындаушы тұлға ол актер. Ол табиғи талант иесі оның даусы, сөз сөйлеу, ән айту, би билеу, киім киюмен сымбаттылығы бір болмыстың болмыстың бойындағы қасиеттері екені анық. Сонымен екі жақта, сабақтастық және үйлесімділік тұлғаның психофизиологиялық әрекетімен техникосценографиялық толықтырмалы жабдықтар. Сахна өнерінің синтездік құралымен анықтап толықтырушылық болып табылады. Ұлттық ерекшелік, ұлттық нақыш психофизиологиялық сахналық көркемдік-шығармашылық әрекет ерекшеліктері ұлттық сипатынан салт-дәстүрінен ажыраған емес. Оның көпжанрлы синтездік тоғысуы шығармашылық тұлғалардың ой-өрістерінен туған дара шебер туындылары іспетті сан-алуан. Сахна өнерінің алтын дінгегі табиғатына сай адам өмірі мен қоғамдық қарым-қатынас.

Қазақ шығармашылық педагогикасының қарашаңырағы Темірбек Жүргенов атындағы қазақ ұлттық өнер академиясы бүгінгі күнге дейін бірнеше сатылардан өткені тарихтан белгілі. Алғашқы сахна мектебі 1932 жылы Наркомпростың қаулысымен Алматыда театр сурет училищесі ашылады. 1954 жылы Орталық Комитеттің қаулысына сай Министрлер Кеңесінің шешімімен Консерватория жанынан Театр бөлімі 1955 жылы алғашқы шәкірттерін қабылдады. Театр бөлімі факультет болып ашылады. 1978 жылы Театр және көркемсурет академиясы институты болып ашылады. Содан дербес шаңыраққа ие болған өнер атауы Көркемсурет академиясы мен театр және кино институты болып бөлінеді. Біраз жыл өткен соң қазақ мемлекеттік Өнер академиясы дәрежесіне көтеріліп 1989 жылы Темірбек Қараұлы Жүргеновтың атына ие болады. Бұл Темірбек Жүргеновтың әдебиет пен өнерге, ғылым мен білімге, медицинаға деген атқарған халықтың қаһарман ұлтжанды азаматына деген баға деп түсінеміз. Жоғарыда айтылып отырған ойлармен жазулар консерваторияда ұстаздық қызметті бастаған пікірлерім деп түсінерсіздер...

Материалдар мен әдістер

Актерлік өнерге келер болсақ шығармашылықтағы ерекше таныммен, түсініп саналы ой еңбегімен, іздемпаздық жігерлі еңбекқорлықты өзінің болмысынан табылатын ерекше жан болуы, оның бір қыры десек, ал екінші қыры сахна өнерінің талғам талабы болмыстың бойындағы табиғат сыйлаған таза үні, сөзі, ән мен күйге, бидегі үйлесімді координациясы т.б. психофизиологиялық қасиеттердің оқу жүйесінде әрі қарай дамытуға дайындығы ерекше көрініс табуында. Себебі сахна адамының құрал-жабдығы (инструменті) өз болмысы, психо-физиологиясы [2].

Міне осындай қасиетті дамытуда бізге бір танапты егіс алқабы сияқты күн кешуге бір орнында тұрғанымыз, заман талабына сай келмейді. Оқу бағдарламасындағы өзгерістер мен жаңа бағыттарға жол ашу енді басталғанымен әлі де шешімін табар мамандандырулар қазақ өнерінің күн тәртібінде болатын мәселелер...

Егеменді ел болып тарихымыздың тар жол тайғақ кештірген Кеңестік саясаттың көптеген түнекті реңтерінің шығармашылық тұлғаларға да зор әсерін тигізгені белгілі екенін барша қазақ түсінеді. Дегенмен экономика, экономика - деп өнер мен мәдениетті, салт-дәстүр, руханият мәселелерін аттап өтіп, кеткен кездеріміз науқаншылыққа ауысқаны да баршылық болды. Көптеген елдердің даму бағытында мәдениет пен өнерді экономиканың дамуымен қатар қоюы жаныңды жылытады. Ал,бізде проблема жеткілікті... Арнайы салынған дара ғимараттар, оқу корпустарымен лабораторияларындағы соңғы технологиялық жетістіктердің техникасымен жабдықталған кең сәулетті нысандар...

Кәсіби сахна мамандығының қыр-сырларын көркемдік деңгейге ашып қоғамдық таразыдағы орнын салмақтау, жетілдіру күн тәртібінен түспегені абзал. Осы орайда ұлттық шығармашылықтан тамыр тартатын драматург, көркемдік қойылым қоятын режиссер, олардың мақсатын іске асыратын ойын өрнегімен көрерменнің көзайымы болар тұлғалар дайындауда, профессорлық-оқытушылар қауымының еселі еңбегі, біліктілігі ғылыми ізденістердегі қабілет қарымдылығы, шығармашылық зертханалардың белсенді жұмыстары орасан зор. Синтездік өнерде сахнаны жиһаздау мен безендіру жұмыстары музыка, сценографияның алатын орны мен шарттылық көркемділіктің негіздемесі де салмақты [3].

Семиотика барлық жерде бар және ол өз функциясын анық дәлдікте сипаттап, санаға сіңіріп де жіберді. Ол ақпарат пен ойды жеткізетін бірлікке айналды. Күнделікті қоғамда сөз арасында, қарым-қатынас коммуникативтік актіде ол элементтер, белгілер, хабар беру арқылы қажырлы қызмет атқарып келеді...

Нәтижелер және талқылау

Мәселен, бағдаршам түстері жүру-жасыл, сары-кідіріс, қызыл-тоқтау сияқты қоғамдық көлік пен адамдарға белгі арқылы, салауатты қызмет атқарып тұруы спектакль басталар алдындағы музыкалық қоңырау дыбыстары т.т.б. Ал қарым-қатынас коммуникациялық әрекетте шығармашылық жүйеленуіне үлкен бағытты негіздемелерін К.С.Станиславский актер өнеріндегі ізденістерінің негіздемесін психо-физиологиялық әрекетте қызмет атқаруының жүйесін талдап жасаса, Вс.Мейерхольд сыртқы болмыс қол, аяқ, мимиканың, қимыл-қозғалыстарына ерекше мән беріп аталмыш шығармашылық ілімнің алға жылжуына ерекше қызмет атқарды. Сөз бен ән, қимыл іс-әрекеттерінің сахнадағы ерекше дамуын зерделеген К.С.Станиславский шәкірттері М.Чехов, Еж.Гратовский, Ф.Шаляпин болса, қазақ топырағындағы сахна саңлақтары ұлтымыздың дара өнер тарихын өз шеберліктерімен өрнектеген: Қ.Қуанышбаев, Ж.Шанин, Е.Өмірзақов, С.Қожамқұлов, Ш.Айманов, Қ.Жандарбековтердің бүгінгі күнде де жұлдыздары биікте тұр. Тарихымызды түйсікпен, түсініктен, сана-сезім ой өрісіндегі шығармашылыққа негізделген тілдің ең қарапайым әрі түсінікті белгілерге негізделген семиотика ілімімен толықтанған, көркем өнерімен сахнаға ұлттық нақыштардағы жетістіктері сан алуан. Себебі, әлем бойынша қоғамдық қарым-қатынастардың қарқынды дамуы әсерінен синетика

әлемі белгілі символдық сипатқа ие болуында. Ол жиһазбен қолөнерде адамның киім киюімен, ым- ишарат, ишараларындағы қолданыс құралына айналғаны барлығымызды мойындатты, әрі бүгінгі күні мұқтаждық белгіге айналды.

Сахна өнерінің экрандық шығармашылықтың кеңістігі кең, шегі жоқ шеберліктің туындылары әр ұлттар мен ұлыстардың, тарихи қоғам мен бүгінгі күн тақырыптарындағы ерекше құбылыстар мен қарым-қатынастарды көрерменіне айқын да, нақты дәлдікке негізделгенін: оның киімінен, жүріс-тұрыстағы қимыл-әрекетіне, жас мөлшеріндегі статустағы сөз саптау мен қабылдау, мойындаумен жүгіну процестерін, әртүрлі сезімдегі суреткерлікті нанымды да, сенімді деңгейде болу керектігін нақтылап келеді. Сондықтан да сұрыптап алынған элементтер тізбегі көркемдік шығармашылықта кең қолданыста. Әр ұлттың тарихы қалыптасқан салт-дәстүрі өте терең екені белгілі. Олардың қоғам, ел, Мемлекет болып қалыптасуы да сан алуан. Тарихтан алатын тәрбиелік тағылымы да орасан зор. Жазба, ауыз әдебиеттерінен бүгінгі күнге жеткен, алтын қордың асыл жауһарлары үлкен ыждаһаттылықпен халқына жетіп, тәлім-тәрбиелікте үлкен қызығушылық тудырып тұрғаны жасырын емес. Тарихи драмалардың классикаға айналған Еуропа, Азия, Америка құрлықтарындағы сан ғасырлық оқиғалар ілегін, айналасы бір, екі-үш сағатқа сыйдырып көрерменіне салиқалы ой салып, орындаушылық шеберлік таныту көркемдік сахналық, экрандық синтездік шығармашылық өнердің үлесінде. Тарихи оқиғалар ілегінен сөз қозғағанда алып құрлықтардың 3000 жылдан астам тасы өрге домалаған, болмыс-бітімі ерекше көшпелілер атты империя тұлғаларының асыл мұралары қанша уақыт өтсе де толық зерттеп, зерделене қоймағанын ескерсек, бірінші қатарға әдебиет пен өнер туындылары, қалыптасқан салт-дәстүрі, ұлттық руханияттың негіздемесіндегі өмір ережелері, тілі, ділі, қарым-қатынастардың алтын қазығына айналғанын зерттеуші-ғалымдардың ерен еңбегі сол туындылармен танысып, сахналық көркемдік қойылымдардың негіздемесінде құнды тарихи шығармалардың орын алуы, өнер жетістіктерінің алтын жауһарларына айналып отыр. Міне, осы тұста енді ғана жасы ғасырға толған қазақ театр өнерінің сахна педагогикасындағы алғашқы ұстаным бағыты Еуропа мектебінен туындаған көшірмесінде ұлттық өнеріміздің көрігін қыздыру да, Кеңестік саясаттың сойылым соққанымен, ұлттық рухани болмыс кейпімізді сақтап қалғанымыз, осы киелі сахна өнеріне тікелей байланыстылығы. Ұлттық нақыштағы тіліміз, болмыстағы киім ерекшелеріміз бен оған қатысты салт-дәстүрдің айнымас көріністері сәлемдесуден, жерлеуге дейінгі ділімізге сіңген мұсылмандықтың имандылықтағы көріністері... Бұлай айтуымыздың себептері де жетерлік. Актердің сахнадағы сомдаған кейіпкері - оның актерлік шеберлігінің нәтижесі, шығармашылықтағы психофизиологиялық әрекетінің жемісі болып табылатын тұстарын атап айтсақ: дауыс ырғағы, тұлғасы, жүріс-тұрыс сымбаттылығы, киім-кию үлгілеріндегі қолданысы, музыкалық өлшем ырғақты сезіну мен ән айту, би-билеу координациясы, қару-жарақпен іс-қимылдары, стэп ырғақтары мен бутафория реквизиттерімен әрекет ету, пантомима элементтеріне икемділігі бір адамның

бойынан табылуы - бұл синтездік өнердің актер табиғатына қойылатын талаптары екені анық.

Қорытынды

Жоғарыдағы айтылған талаптар, әсіресе тарихи драмалық қойылымдарында жас талантты өнер иелері жаңа көз қарастарымен жалғастыруда. Сахна өнері әр ұлттың болмыс айнасының, руханияттың-асыл қазнасы. Әр ұлттың елдімекен табиғатына сай өмірсүру ерекшелігіне де байланысты киім ерекшеліктерін көрерменге сол ғасырдағы сол ортаның кейіпкерлерінің іс-әрекеттеріне сай нанымды, дәстүр ерекшеліктерін, көркемді де, әсерлі пластиканы қолдана да көрсете білуімен байланыстылығында үлкен мән мағына бар. Жазылған ой тұжырымдама мен оқу -әдістемелік ерекшеліктерінің нәтижесінде 2023 жылының 3-10 қаңтар аралығында бітіруші 4 курс «Физикалық театр артисі» Білім беру бағдарламасы студенттеріне жетекшілік етіп, Бремен қаласы (Германия) «KulturOnTour2023» ІХ Халықаралық театр фестиваліне қатысып, Евросоюз мемлекеттерінің шығармашылық ұжымдары арасында сексен алты мемлекет қатысқан театрлардың сахналанған қойылымдарынан қазылар алқасы іріктелген тоғыз мемлекеттің қойылымдары арасынан «Гамлет» /қоюшы режиссері оқытушы Е.Төлепберген/ атты пластикалық қойылым үшінші орынға ие болып, арнайы дипломды- жеңіп алды. Сондай-ақ әр мемлекеттен жиналған қазылар алқасы спектакльдің пластикалық үлгілі табысына Еразмус+ ұйымының есебінен Темірбек Жүргенов атындағы ҚҰӨА профессорлық -оқытушылар құрамына әрі қарай білімін жетілдіруге үш грант - Мадрид қаласына 2023 жылғы қыркүйек айына сыйға тартты. Бұл да бір жаңа бастаманың ізденістегі нәтижесі.

Театр әлем халықтарының ұлттары мен ұлыстарының ұлықтаған рухани шығармашылықтарының айнасы - қасиетті сахна. Сондықтан да авторлар өз тұжырымдамалары білім алушылар алдында үлкен аудитория алдында өз сөзімді әр дайым театр өнері турасында. «Ұлтына, жеріне, дініне, тіліне, еліне бөлінбейтін Ұлы өнер - ол Театр өнері!» [4, б.3]. Ия, театр синтездік өнердің шаңырағы, ошақтың үш бұтындай - драматург, режиссер, актер шығармашылығы үндестік тапқан соң сценография көмекке келеді [5]. Өнегелі өнер шаңырағының өрісі осылайша өрістей береді. Кәсіби шығармашылық мамандарының бірлескен туындысы ол - спектакль.

ӘДЕБИЕТ

[1] Оку құралы «Мастерство актера в терминах и определениях К.С.Станиславского». - М.: Сов.Россия, 1961. - 519 с.

[2] Далькроз Э. Ж. «Ритм. Его воспитательное значение для жизни и для искусства. 6 лекций. Ж-л. "Театр и искусство". - М. 1922. – 64 с.

[3] Вендровская Л. Д., Февральский А. В. Сборник «Творческое наследие Вс.Е.Мейерхольда». - М.: ВТО, 1978. – 488 с.

[4] Кулбаев А. Б. «Сыр мен Сымбат». - Алматы: "Мектеп-Болашақ", 2005.

[5] Баймуханова Ж.А. «Драматургические и режиссерские идеи в призме новой визуализации (2010-2015)». //Sc. Collec. Interconf. - December, 2021. - № 94. -С. 407-426. – Режим доступа: URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/17784> [Дата обращения: 14.12.2021]

REFERENCES

- [1] Oku kūrally «Masterstvo aktera v terminakh i opredeleniyakh K.S.Stanislavskogo» (The skill of the actor in terms and definitions of K.S. Stanislavsky). - M.: Sov.Rossiya, 1961. - 519 s. [in Kaz]
- [2] Dal'kroz E.ZH. «Ritm. Yego vospitatel'noye znachenije dlya zhizni i dlya iskusstva (Rhythm. Its educational value for life and for art). 6 lektsiy. ZH-l. "Teatr i iskusstvo". - M. 1922. – 64 s. [in Rus.]
- [3] Vendrovskaya L.D., Fevral'skiy A.V. Sbornik «Tvorcheskoye nasledije Vs.Ye.Meyerkhol'da» (Collection "Creative heritage of Vs.E. Meyerhold). - M.: VTO, 1978. – 488 s. [in Rus.]
- [4] Kulbayev A.B. «Syr men Symbat» (Secret and Graceful). - Almaty: "Mektep-Bolashak", 2005. [in Kaz]
- [5] Baymukhanova ZH.A. «Dramaturgicheskiye i rezhisserskiye idei v prizme novoy vizualizatsii (2010-2015) ("Dramaturgical and directorial ideas in the prism of new visualization (2010-2015)") //Sc. Collec. Interconf. - December, 2021. - № 94. -S. 407-426. – Rezhim dostupa: URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/17784> [Data obrashcheniya: 14.12.2021] [in Rus.]

ПРЕЕМСТВЕННОСТЬ СИНТЕЗА ИСКУССТВ В СИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

*Кулбаев А.Б.¹, Елубаева М.А.², Толепберген Е.С.³, Баймуханова Ж.А.⁴

*¹к. иск., профессор, КазНАИ им. Темирбека Жургенова, Алматы, Казахстан,
e-mail: aman_1948@mail.ru

²докторант, КазНАИ им. Темирбека Жургенова,
Алматы, Казахстан, e-mail: marzhan8888@yandex.kz

³маг. иск.н., ст. преп., КазНАИ им. Темирбека Жургенова,
Алматы, Казахстан, e-mail: erboltolebergen@mail.ru

⁴маг. иск. н., ст. преп., КазНАИ им. Темирбека Жургенова,
Алматы, Казахстан, e-mail: baimukhanova@gmail.com

Аннотация. Авторы, опираясь на научно-теоретические труды в области профессионального казахского сценического искусства, представляют основу сценическо – жанровой художественной преемственности синтеза искусств в программе В027 «Театральное искусство-актерское искусство», с целью совершенствования компетенций профессионального образования в условиях современной глобализации, способствующих подъему национального искусства на новый уровень.

Хотя из исторических трудов известно, что основы профессионального образования актерского искусства заложены в Европе в конце 18 - начале 19 века, в азиатских странах оно начинается еще раньше, корнями происходящий из народного творчества Японский театр «Но» за свою более чем тысячелетнюю историю до сих пор не оторван от “собственной” школы.

Неоспоримо, что актуальная проблема искусства - это особое явление, которое уходит корнями в законы жизни, порожденные уникальной природой каждой нации. Нельзя сказать, что казахская профессиональная сценическая школа берет свое начало в вышеупомянутых школах. Неоспоримо, что богатство нашей национальной духовности (жемчужины устной литературы, поэмы, героические псалмы, эпосы и т. д.) берет свое начало в “Степном театре”, построенном на примере неисчерпаемых сокровищ нашей нации, ставших ценностями нации. Несмотря на свою молодость, казахская сценическая школа имеющая свою художественную

самобытность, приобрела особое значение в постановке наших национальных шедевров на мировом уровне, восхищая зрителей богатыми духовными сокровищами народа.

Проблема данного исследования заключается в изучении на различных этапах развития сценического искусства вклада артистичных и талантливых людей казахской сценической школы и преемственности данной школы. Компетенции профессионального творческого образования, отраженные в учебной программе В027 "Театральное искусство-актерское искусство", составляет основу сценическо-жанровой художественной преемственности синтеза искусств. А то, что пути развития и роста сценической школы соответствовали этапам развития духовности каждого народа, сегодня, в эпоху глобализации, стало благородным делом многонациональных народов. Как известно, казахская школа исполнительского искусства не осталась в стороне от данного процесса. Свидетельством сказанного является то, что профессионально обученные мастера сцены принимают участие в международных фестивалях, конкурсах и занимают призовые места. Таким образом, казахская сценическая школа является показателем вхождения образовательной программы В027 «Театральное искусство-актерское искусство» в число международных творческих образовательных программ.

Ключевые слова: Казахская сценическая школа, профессиональное образование, учебная образовательная программа, преемственность в теоретической и психофизической деятельности, театральное искусство, синтез-искусство, казахский народ, культура

REFLECTION OF THE CONTINUITY OF SYNTHESIS ART IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL EDUCATION

*Kulbayev A.B.¹, Elubaeva M.A.², Tolepbergen E.S.³, Baimukhanova Zh.A.⁴

*¹candidate of Art History, Professor, KazNAA name of Temirbek Zhurgenov, Almaty, Kazakhstan, e-mail: aman_1948@mail.ru

²doctoral student, KazNAA name of Temirbek Zhurgenov, Almaty, Kazakhstan, e-mail: marzhan8888@yandex.kz

³MA., teacher, KazNAA name of Temirbek Zhurgenov, Almaty, Kazakhstan, e-mail: erboltolepbergen@mail.ru

⁴MA, Senior Lecturer, KazNAA name of Temirbek Zhurgenov, Almaty, Kazakhstan, e-mail: baimukhanova@gmail.com

Abstract. The authors, relying on scientific and theoretical works in the field of professional Kazakh stage art, present the basis of the stage – genre artistic continuity of the synthesis of arts in the program В027 "Theater art-acting art", in order to improve the competencies of professional education in the conditions of modern globalization, contributing to the rise of national art to a new level.

Although it is known from historical works that the foundations of professional education of acting art were laid in Europe at the end of the 18th - early 19th century, in Asian countries it begins even earlier, the roots of the Japanese theater "No" originating from folk art for its more than a thousand-year history is still not divorced from its "own" school.

It is undeniable that the actual problem of art is a special phenomenon that is rooted in the laws of life generated by the unique nature of each nation. It cannot be said that the Kazakh professional stage school originates in the aforementioned schools. It is undeniable that the wealth of our national spirituality (pearls of oral literature, poems, heroic psalms, epics, etc.) originates in the "Steppe Theater", built on the example of the inexhaustible treasures of our nation, which have become the values of the nation. Despite its youth, the Kazakh stage school, which has its own artistic identity, has acquired special significance in staging our national masterpieces at the world level, admiring the audience with the rich spiritual treasures of the people.

The problem of this research is to study the contribution of artistic and talented people of the Kazakh stage school and the continuity of this school at various stages of the development of stage art. The competencies of professional creative education, reflected in the curriculum B027 "Theater art-acting art", form the basis of the stage-genre artistic continuity of the synthesis of arts. And the fact that the ways of development and growth of the stage school corresponded to the stages of development of spirituality of each nation, today, in the era of globalization, has become a noble cause of multinational peoples. As you know, the Kazakh school of performing arts did not stay away from this process. The evidence of this is that professionally trained masters of the stage take part in international festivals, competitions and take prizes. Thus, the Kazakh stage school is an indicator of the entry of the educational program B027 "Theater art-acting art" into the number of international creative educational programs.

Keywords: Kazakh stage school, professional education, educational curriculum, continuity in theoretical and psychophysical activities, theatrical art, synthesis art, Kazakh people, culture

Статья поступила 30.05.2023